

Kolektivist Başa Çıkma Stilleri Envanterinin Türk Kültürüne Uyarlanması

Hikmet Yazıcı¹, Fatma Altun², Mustafa Şahin¹, Cansu Tosun³, Ümit Pekdemir⁴, Eda Bulut Yazıcı⁵

ÖZET:

Kolektivist başa çıkma stilleri envanterinin Türk kültürüne uyarlanması

Amaç: Bu çalışmanın amacı Kolektivist Başa Çıkma Stilleri Envanterinin (KBÇSE) Türk kültürüne uyarlanması ile ilgili geçerlik ve güvenilirlik işlemlerini yapmaktır.

Yöntem: Araştırma grubu beş farklı üniversitede öğrenim gören 691 (Kadın= 523, Erkek= 168) öğrenciden oluşmaktadır. KBÇSE'nin geçerlik işlemlerinde, ölçüt bağıntılı geçerlik, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, güvenilirlik işlemlerinde ise iç tutarlılık, testi yarıya bölme ve testin tekrarı tekniklerinden yararlanılmıştır.

Bulgular: Ölçeğin yapı geçerliği orijinal formundaki beş faktörlü yapıyı koruduğu yalnız bazı maddelerin (m5, m11, m14, m20, m22, m25 ve m27) uygun faktör yüklerine sahip olmadığı için modelden çıkarılması gerektiği tespit edilmiştir. Toplam varyansın %63.08'ini açıklayan, ve 23 maddeden oluşan beş faktörlü yapının doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise, modelin veri ile uyumlu olduğunu göstermektedir (χ^2 /sd= 2.08, GFI= 0.90, AGFI= 0.87, CFI= 0.95, RMSEA= 0.06 ve SRMR= 0.07). Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri için belirlenen iki farklı örnekleme yapılan güvenilirlik analizlerinde, Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayıları sırasıyla 0.81 ve 0.84 olarak bulunurken, alt ölçekler için bu değerlerin 0.72 ile 0.92 arasında değiştiği saptanmıştır. Test tekrar test güvenilirliği $r=0.82$ olan ölçeğin alt faktörleri için elde edilen değerlerin ise $r=0.72$ ile $r=0.84$ arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Sonuç: Özgün formu ile benzer şekilde beş faktörlü bir yapıya sahip olan KBÇSE'nin Türk kültüründe geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: kolektivist başa çıkma stilleri envanteri, ölçek uyarlama, Türk kültürü

Journal of Mood Disorders (JMood) 2017;7(2):93-103

ABSTRACT:

Turkish adaptation of collectivist coping styles inventory

Objective: The aim of this study is to assess the validity and reliability of Collectivist Coping Styles Inventory (CCSI) for Turkish culture.

Method: The research group consists of 691 students (Female= 523, Male= 168) studying at five different universities. Criterion-related validity, exploratory, and confirmatory factor analysis were used for the validity of CCSI while internal consistency, split half and test-retest techniques were used in the reliability of CCSI.

Results: It has been determined that the factor structure of the scale had five factors as in the original form. However, some of the items (Item5, Item11, Item14, Item20, Item22, Item25, and Item27) have been removed from model because they did not have satisfactory factor loadings. The confirmatory factor analysis results of the five-factor structure, consisting of 23 items and explaining 63.08% of the total variance, indicated that the model was compatible with the data (χ^2 /sd=2.08, GFI=0.90, AGFI=0.87, CFI=0.95, RMSEA=0.06, and SRMR=0.07). In the reliability analyses using the EFA and CFA samples; Cronbach's alpha coefficients were 0.81 and 0.84, respectively, and these values were found to vary between 0.72 and 0.92 for the subscales. The test-retest reliability coefficient's were $r=0.82$ for the whole scale and varied between $r=0.72$ and $r=0.84$ for the subscales.

Conclusion: It has been concluded that CCSI, with a similar five-factor structure as the original form, is a valid and reliable instrument in Turkish culture.

Keywords: collectivist coping styles inventory, scale adaptation, Turkish culture

Journal of Mood Disorders (JMood) 2017;7(2):93-103

Bu çalışma 114K816 Nolu TÜBİTAK projesi kapsamında hazırlanmıştır.

¹Prof. Dr., ²Yard. Doç. Dr., ³Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon, Türkiye
⁴Uzm. Psk. Dan., Dumlupınar İlköğretim Okulu, Trabzon, Türkiye
⁵Psk. Dan., Fenerler İlköğretim Okulu, Rize, Türkiye

Yazışma Adresi / Corresponding Author:
Fatma Altun,
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon, Türkiye

Telefon / Phone:
+90-462-377-7073

Elektronik posta adresi / E-mail address:
faltun@ktu.edu.tr

Geliş tarihi / Date of received:
3 Şubat 2017 / February 3, 2017

Kabul tarihi / Date of acceptance:
4 Mart 2017 / March 4, 2017

Bağıntı beyanı:

H.Y., F.A., M.Ş., C.T., Ü.P., E.B.Y.: Yazarlar bu makale ile ilgili olarak herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Declaration of interest:

H.Y., F.A., M.Ş., C.T., Ü.P., E.B.Y.: The authors reported no conflicts of interest related to this article.

GİRİŞ

Stresli ya da travmatik olarak algılanan olayları ve bunların etkilerini kontrol altına almak, azaltmak veya tolere etmek

için gösterilen bilişsel ve davranışsal çabalar başa çıkma olarak tanımlanır (1). Özel iyi oluşun veya olumlu duygusal durumun güçlü bir yordayıcısı olarak görüldüğünden, başa çıkma davranışı ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır.

Bu çalışmaların çoğu bireylerin kullandıkları başa çıkma stillerinin tanımlanmasına (2-4), ölçülmesine ve etkililiklerinin araştırılmasına (5-8) dönüktür. Son yıllarda, başa çıkma konusundaki araştırmalarda kültürel bağlamın ihmal edildiği yönündeki tartışmalar giderek ön plana çıkmaktadır (9-12). Kültürün, benlik kurgusu, kişilik özellikleri, motivasyon ve değerlendirme süreçleri gibi başa çıkma ile ilgili temel bileşenler üzerindeki etkileri düşünüldüğünde, böyle bir ihmalin araştırmalarda ciddi boşluklar oluşturduğu gözlenebilir. Yapılan bazı çalışmalar (13,14), stres verici yaşam olaylarının değerlendirilmesinde ve kullanılan başa çıkma tarzlarının seçilmesinde bireyler arasında kültürel yönelimlere dayalı önemli farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur.

Kültürel yönelimle ilgili sınıflandırma, genellikle bireycilik (individualism) ve toplulukçuluk (collectivism) çerçevesinde ele alınmaktadır (15). Buna göre bireyciliğin hâkim olduğu kültürel yapıda; otonomi ve bağımsız olma gereksinimi yüksektir. Bireyci toplumlarda, kişinin ailevi ve kişilerarası sınırlarının kesin olarak belirlendiği ayrışık bir benlik yapısı vardır. Kolektif kültürlerde ise bir gruba ait olma ve uyumlu ilişkileri sürdürme ön plandadır. Bu toplumlardaki bireyler, yaşam boyu sorgulanmayan bir sadakatle içinde buldukları gruplarla güçlü bağlar kurarak, grup amaçlarını bireysel çıkarlarının üzerinde tutarlar. Yapılan karşılaştırmalı çalışmalar (16-18) bireyci kültürdekilerin, kolektivist olanlara göre daha güçlü içsel kontrol odağına sahip olduklarını, birincil kontrolü kullandıklarını ve karşılaştıkları olayların nedenlerini durumsal ya da çevresel şartlar yerine bireysel kaynaklara atfettiklerini ortaya koymuştur.

Kültürel yönelimlerdeki bu temel farklılıklar göz önüne alınarak yapılan eleştirilerin odak noktası; başa çıkma ile ilgili geliştirilen öncü kuramların ve ölçme araçlarının çoğunun (2,19,20) batı toplumlarında hâkim olan bireyciliği temel almasıdır. Bireyciliğin temel alındığı bu kuramlarda, kişinin çevresini, kendi ihtiyaç ve arzuları için doğrudan yönetmesi veya değiştirmesi beklenir (21-23). Batılı psikoloji tarafından sağlıklı olarak değerlendirilen bu yöntemler (15), etkin ya da aktif başa çıkma stratejileri olarak sınıflandırılmaktadır. Oysaki kendine yönelik yanlılığın daha az olduğu ve rekabetten çok işbirliğine önem verilen kolektif kültürlerde durum farklıdır. Kolektif bireyin tercih edeceği yöntem diğerleri ile uyumunu bozmaması, sosyal durumuna uygun olması beklendiğinden, doğrudan stres kaynağında değil kendisinde bir takım değişiklikler yapması daha etkili bir başa çıkma stratejisi olabilir. Yani batı kültüründe etkisiz olarak görülen başa çıkma yöntemleri kolektivist kültürler-

de bireyin psikolojik iyi oluşuna hizmet edebilir (24,25).

Son yıllarda kültüre duyarlı yaklaşımların psikolojide önem kazanması ile birlikte, batılı bireyciliği üzerine temellendirilen başa çıkma konularının tekrar ele alındığı ve farklı kültürel yönelimler açısından incelendiği görülmektedir. Örneğin Yeh ve arkadaşları (25) tarafından, kolektivist başa çıkma ile ilgili yeni bir model önerilmiştir. Bu modelde; kolektivist toplumlarda kullanılan ve benimsenen; aile desteği, atalara ve aile büyüklerine hürmet, otoriteye itaat, sabır-hoşgörü, sosyal aktivite, kadercilik gibi stratejilere yer verilmektedir. Bununla birlikte bazı araştırmacılar (25-29) kolektif başa çıkma stillerinin belirlenebilmesi amacıyla ölçme araçları geliştirmişlerdir. Bunlardan Kuo ve arkadaşları (28) tarafından geliştirilen Kültürlerarası Başa Çıkma Ölçeği'nde kolektif başa çıkmanın yalnızca bir alt boyut olarak ölçüldüğü ve kolektif stillerden sadece aile ve arkadaş desteğini içerdiği dikkat çekmektedir. Zhang ve Long (29) tarafından geliştirilen Kolektif Başa Çıkma Ölçeği ise sadece iş stresi ile başa çıkmada kullanılan kolektif stilleri ölçmektedir. Bu yönleri ile düşünüldüğünde Heppner ve arkadaşları (26) tarafından geliştirilen Kolektivist Başa Çıkma Envanteri (KBÇSE), daha kapsamlı bir ölçek olarak görülmektedir. Yaklaşık üç bin Asya kökenli üniversite öğrencisi üzerinde geliştirilen bu ölçek, Asya'nın kolektivist değerleri ve felsefesi üzerine temellendirilmiş olmakla beraber, birincil-ikincil kontrolü ve problem çözmeyi de içermektedir. Beş faktörlü yapısı içerisinde; ailesel destek, sosyal uyumu devam ettirme, din ve maneviyattan yararlanma gibi kolektivist stillerin yanı sıra "uzman yardımı almak" gibi batılı başa çıkma mekanizmalarının kolektivist açıdan ele alındığı görülmektedir. Ayrıca, kolektif başa çıkma yöntemlerinin genelde ve belirli bazı özel durumlarda ne derece etkili olduğu yönünde daha kapsamlı bilgi vermesi adına bu ölçeğin durumsal bir başa çıkma ölçeği olmasına karar verildiği belirtilmektedir. Fakat KBÇSE'de Zhang ve Long'un ölçeğinde olduğu gibi tek bir durum ele alınmamakta, bireylere kapsamlı bir travmatik olaylar listesi sunulmaktadır. Bu amaçla, bireylerden kendileri için en travmatik olan durumu belirlemeleri ve ölçeği bu doğrultuda cevaplamaları beklenmektedir.

Kolektivist kültür yapı ve değerlerinin yoğun olarak gözlemlendiği (15,30) Türkiye'de, başa çıkma ile ilgili pek çok ölçek uyarlanmış ve geliştirilmiştir. Bunlardan bazıları (31,32) Lazarus ve Folkman'ın (20) Başa Çıkma Stilleri Ölçeğini temel alan ve yine bireyci kültüre uygun olarak geliştirilen ölçeklerin Türk kültürüne uyarlanması (33,34) şeklindedir. Buna karşı doğu ya da Asya kültürünün önemli ölçüde hâkim ol-

duğu ve toplulukçu başa çıkma mekanizmalarının açıkça kullanıldığı Türkiye’de kolektivist başa çıkma stillerini ölçmeyi amaçlayan araçların mevcut olmadığı gözlenmektedir. Bu çalışma ile Heppner ve arkadaşları (26) tarafından geliştirilen Kolektivist Başa Çıkma Stilleri Envanterinin Türk örneklemindeki geçerlik ve güvenilirliğinin incelenerek Türk kültürüne kazandırılması amaçlanmaktadır. Batılı başa çıkma kuramları (birincil-ikincil kontrol, uzman yardımı) ile Asya’nın kolektif değerlerinin (itibarı koruma, büyüklere hürmet, din ve maneviyata önem verme) harmanlandığı KBÇSE’nin, Asya ve Avrupa’nın geçiş noktasında yer alan Türk kültürü açısından önemli bir ölçme aracı olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu (Katılımcılar)

Araştırma grubu, Türkiye’nin farklı bölgelerinde yer alan bir vakıf (Başkent), dördü devlet üniversitesinin (Adıyaman, Atatürk, Karadeniz Teknik ve Sakarya) farklı bölümlerinde öğrenim görmekte olan 691 (Kadın= 523, Erkek= 168) öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcılardan toplanan veriler (909 veri) SPSS programı yardımı ile rastgele ikiye bölünmüş, kayıp veriler ve uç değerler veri setlerinden çıkartıldıktan sonra iki farklı örneklem oluşturulmuştur. Buna göre, 368 (Kadın= 286, Erkek= 82) kişi üzerinde açıklayıcı faktör analizi (AFA), 323 (Kadın= 237, Erkek= 86) kişi üzerinde doğrulayıcı faktör analizi (DFA) işlemleri yapılmıştır. AFA örneklemindeki öğrencilerin yaşları 17 ile 35 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 20.47(±2.18)’dir. Yaş aralıkları 17-30 arasında değişen DFA örneklemini için ise yaş ortalaması 20.60(±1.86)’dir. Araştırma grubundaki öğrencilerin büyük bir kısmı büyük şehirde (%35.89) ve şehirlerde (%22.28) ikamet ederken köyde yaşayanların oranı (%2.46) oldukça azdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük kısmının (%39.07) ailelerinin orta sosyo-ekonomik gelir düzeyine (aylık 1251-2650 TL) sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Bilgi Toplama Formu: Katılımcılara ait bazı demografik bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bu formda, yaş, cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, ailenin sosyo-ekonomik gelir düzeyi ve ikamet edilen yer ile ilgili sorular yer almaktadır.

Kolektivist Başa Çıkma Stilleri Envanteri (KBÇSE): Kolektivist toplumlarda kullanılan başa çıkma stillerini ve etkililiğini belirleyebilmek amacıyla Heppner ve arkadaşları (26) tarafından geliştirilmiştir. Geçerlilik ve güvenilirlik işlemleri yaklaşık üç bin Asya kökenli üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen ölçek 48 maddeden oluşmaktadır. Duruma yönelik bir başa çıkma ölçeği olduğundan, ilk bölümünde cevaplayıcılara yaygın travmatik olaylar listesi sunulmakta ve hayatlarında kendilerini en çok sarsan olayı belirlemeleri istenmektedir. Gershury’nin (35) araştırması dayalı olarak geliştirilen bu listeye, Türkçeye uyarlama esnasında kültüre özgü üç farklı olay (Öğrenime ara verme, Terör olaylarına maruz kalma ya da şahit olma, Göç etmek zorunda kalma) daha eklenmiştir. Sonraki sorular bu olaya bağlı olarak cevaplanacağı için, herhangi bir travmatik olay yaşamayan kişilere bu envanterin uygulanması söz konusu değildir. Ölçekte; olayın ne kadar sarsıcı olduğu ve şu andaki etkileri ile ilgili soruların (17 soru) yer aldığı iyileşme indeksi de yer almaktadır.

Kolektivist başa çıkma stillerinden hangilerinin kullanıldığı ve hangi düzeyde etkili olduğunun belirlendiği asıl bölüm ise 30 maddeden oluşmaktadır. Bu bölümde cevaplayıcılardan spesifik bir travmatik yaşantılarını düşünerek bu olayla başa çıkarken kendilerine sunulan stratejilerden ne kadar yararlandıklarını belirtmeleri beklenmektedir. Ölçekte “0” (Bu stratejiyi hiç kullanmadım/uygun değil) ile “5” (Çok fazla yardımcı oldu) arasında değişen bir Likert derecelendirmesi mevcuttur. Ölçeğin geçerlik işlemleri kapsamında “Kabul ve Yeniden Yapılandırma”, “Aile Desteği”, “Din-Maneviyat”, “Kaçınma-Ayrışma” ve “Özel Duygusal Paylaşımlar” olmak üzere beş alt ölçekten oluşan yapının toplam varyansın %48.16’sını açıkladığı tespit edilmiştir. DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri ise $\chi^2(32, N=2.528) = 3936.09, p<0.001, GFI= 0.90, CFI= 0.88, RMSEA= 0.06$ (%90 güven aralığında 0.058- 0.061) ve SRMR= 0.06 olarak hesaplanmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlik hesaplamalarında KBÇSE ve Problem Çözme Envanteri arasında $r= -0.23$ ($p<0.001$), Post-travmatik Bozukluk Ölçeği arasında $r= 0.13$ ($p<0.001$), Kısa Semptom Envanterinin Alt Boyutları ile 0.08 ile 0.13 ($p<0.001$) arasında değişen korelasyon değerleri bulunmuştur. Güvenirlik işlemleri kapsamında Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı; tüm ölçek için 0.87 olarak bulunurken alt ölçekler için sırasıyla 0.85, 0.86, 0.90, 0.77 ve 0.76’dır. İki hafta arayla 38 öğrenciyeye uygulanan ölçeğin test-tekrar test güvenirliliği $r= 0.77$ olarak bulunmuştur.

Problem Çözme Envanteri (PÇE): Bu çalışmada ölçüt geçerliği kapsamında kullanılan PÇE, Şahin, Şahin ve Heppner (36) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Toplam 244 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen çalışmada ölçeğin Cronbach alfa geçerlik katsayısı 0.88, yarıya bölme tekniği ile elde edilen güvenilirlik katsayısı ise $r = 0.81$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanı ile Beck Depresyon Envanteri arasındaki korelasyon katsayısı 0.33 ve STAI-T toplam puanı arasındaki korelasyon katsayısı ise 0.45 olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin; “aceleci yaklaşım”, “düşünen yaklaşım”, “kaçıngan yaklaşım” “değerlendirici yaklaşım”, “kendine güvensiz yaklaşım” ve “plansız yaklaşım” olmak üzere 6 faktörden oluştuğu bulunmuştur. Bu faktörlere dayalı olarak oluşturulan faktör alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise sırasıyla, 0.78, 0.76, 0.74, 0.69, 0.64 ve 0.59’dur.

Ölçek, 1-6 arası Likert tipi puanlanmaktadır. Ölçeğin 9., 22. ve 29. maddeleri puanlama dışı tutulur. Ölçeğin her bir alt ölçeğinden alınan puanların yüksekliği, bireyin o alt ölçeği ifade eden yaklaşıma daha yatkın olduğunu gösterir. Ölçeğin toplam puanı alınacaksa bazı maddeler (1-4,13-15,17,21,25,26,30,32) ters çevrilir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksekliği ise, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algılandığını gösterir (36).

Araştırmanın İşlem Yolu

Türk kültürüne uyarlanması planlanan KBÇSE için ölçek sahiplerinden, üniversitenin etik kurulundan ve uygulamanın yapılacağı üniversitelerden gerekli izinler alınmıştır. KBÇSE’nin dil geçerliği çalışmaları Trabzon’da, KTÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü öğretim elemanları ve öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir (Dil ve kapsam geçerliliği ile ilgili detaylı bilgiler bulgular kısmında verilmektedir). Dil geçerliliği tamamlanan ölçeğin öncelikle pilot çalışması yapılmış ve elde edilen analiz sonuçlarına göre bazı maddelerde dil ve yapı ile ilgili revizyona gidilmiştir.

Ölçme araçlarının son formları oluşturulduktan sonra, araştırma kapsamındaki üniversitelerle irtibata geçilerek uygulama zamanları belirlenmiştir ve uygulamalar tamamlanmıştır. Ölçekler, grup halinde sınıf ortamında ve tek oturumda (ortalama 25 dakikada) uygulanmıştır. Ölçeklerin uygulanması sırasında öğrencilerin araştırmaya katılmaya gönüllü olması ve travmatik bir olay yaşamaması esas alınmıştır. Testin tekrarının uygulanacağı gruplarda (KTÜ’de) ölçeğin üzerine rumuz ya da numara yazılmasına izin verilmiş, diğer katılımcılara ise ölçme araçlarının üzerinde kimliklerini belli edecek herhangi bir işaretleme yapmalarını konusunda hatırlatmada bulunulmuştur.

Veri Analizleri

Araştırmanın verileri IBM AMOS ve SPSS 23 paket programları ile analiz edilmiştir. Temel istatistiksel tekniklerle gruba ait tanımlayıcı bilgiler ortaya konmuştur. Dil geçerliği kapsamında Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı (PMÇKK) ile incelenmiştir. Ölçme aracının geçerlik işlemleri kapsamında; ölçüt bağıntılı geçerlik, açıklayıcı (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizlerinden (DFA), güvenilirlik analizleri için ise iç tutarlılık, testin yarıya bölümü ve testin tekrarı tekniklerinden yararlanılmıştır.

DFA ile sınanan modelin yeterliğinin belirlenmesinde pek çok uyum iyiliği indeksi vardır. Bunlardan en sık kullanılanlar (37,38); Ki-kare Uyum Testi (Chi-Square Goodness), Uyum İyiliği İndeksi (Goodness of Fit Index [GFI]), Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index [AGFI]), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index [CFI]), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation [RMSEA]) ve Standardlaştırılmış Artık Hataların Ortalama Kareköküdür (Standardized Root Mean Square Residual [SRMR]). Bu çalışmada da yukarıda belirtilen uyum iyiliği indeksleri dikkate alınmıştır. Literatürde (37-40) bu değerler için belirlenen ölçüler Tablo 1’de özetlenmektedir.

Tablo 1: Uyum İndeksleri Ölçütleri

Uyum İndeksleri	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
$\chi^2 \backslash sd$	$0 \leq \text{Symbol } 2 \backslash sd \leq 2$	$2 \leq \text{Symbol } 2 \backslash sd \leq 3$
GFI	$0.90 \leq GFI \leq 1.00$	$85 \leq GFI \leq 90$
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$80 \leq AGFI \leq 90$
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1.00$	$90 \leq CFI \leq 97$
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$

BULGULAR

KBÇSE'nin Dil ve Kapsam Geçerliliği

Ölçeğin Türkçeye çevirisinde ve dilsel eşdeğerliğinin test edilmesinde ileri ve geri çeviri yöntemleri olarak bilinen dört basamaklı yaklaşım (41) benimsenmiştir. Bu yaklaşım kapsamında; öncelikle ölçeğin orijinal diline ve hedef dile hâkim, KTÜ Batı Dilleri ve Edebiyatı bölümünde öğretim üyesi beş uzman çevirmen tarafından ölçek maddeleri Türkçeye çevrilmiştir. Birbirinden bağımsız olarak yapılan bu çeviriler, ikinci basamakta, proje yürütücüsü ve araştırmacılar tarafından içerik, anlaşılabilirlik, Türk kültürüne ve ölçülmek istenen yapıya uygunluk bakımlarından incelenerek değerlendirilmiştir.

Üçüncü basamakta, değerlendirmeler sonucunda düzenlenen Türkçe form, ölçeğin özgün formunu daha önce görmemiş olan, KTÜ, Batı Dilleri ve Edebiyatı bölümündeki beş öğretim üyesi tarafından İngilizceye geri çevrilmiştir. Bu çeviri metni ile ölçeğin orijinal formu arasındaki karşılaştırmalar, her iki dile ve kültüre hâkim olan KTÜ Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Öğretim üyeleri ve proje ekibi tarafından yapılmıştır. Ayrıca bu basamakta, her iki dili iyi bilen 56 kişilik öğrenci grubuna (KTÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü dördüncü sınıf öğrencileri), çalışmanın amacı hakkında bilgi verilerek önce testin orijinal formu, ardından Türkçe formu uygulanmıştır. Bu aşamada testi cevaplayanlardan anlaşılmayan ifadeleri işaretlemeleri ve önerilerini form üzerinde belirtmeleri istenmiştir. Katılımcıların Türkçe ve İngilizce formlara verdikleri cevaplar arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Koreasyon Katsayısı (PMÇKK) ile analiz edilmiş, sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur. Türkçe ve İngilizce formların toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısının yüksek olduğu ($r= 0.93, p<0.01$)

gözlenmiştir. Alt ölçeklerle ilgili korelasyon değerleri 0.73 ile 0.96 arasında değişmektedir. Ayrıca öğrencilere maddelerin çevirileri ve dilsel anlaşılabilirliği konusunda geri bildirimde bulunabilecekleri açık uçlu bir alan bırakılmıştır. Bu bölümde öğrencilerin maddelerin anlaşılabilirliği veya çevrisi ile olumsuz değerlendirmeler yapmadıkları gözlenmiştir. Bu durum dil geçerliğini sağlama bakımından olumlu bir ipucu olarak değerlendirilmektedir. Önceki basamaklarda yapılan işlemler ve değerlendirmeler göz önünde bulundularak dördüncü basamakta ölçeğe son hali verilmiştir.

Pilot Çalışmadan Elde Edilen Bulgular

Dil geçerliliği tamamlanan formlar, pilot çalışma kapsamında 608 üniversite öğrencisine (Kadın= 383, Erkek= 225; Yaş Ort= 21.13±2.68) uygulanmıştır. Bu aşamada ölçeğin güvenirlik ve geçerlikle ilgili bazı değerleri test edilmiştir. Ölçeğin bütünü için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık kat sayısı 0.83'tür. Madde toplam korelasyonlarında ise bazı maddelere (m5, m8, m16, m17, m18, m19, m20, m21, m22, m23, m25) ait değerlerin .30'un altında olduğu ve atılması durumunda iç tutarlılığa anlamlı katkı sağlayacağı tespit edilmiştir.

KBÇSE'nin pilot çalışmasında yapılan faktör analizi sonuçları ise ölçeğin faktörlenebilirliğe uygun olduğunu göstermektedir (KMO= 0.83 ve Barlett $\chi^2= 6516.12, sd= 435, p<0.001$). Yapılan Temel Bileşenler Analizine göre, öz değeri 1'den büyük sekiz faktörlü yapının toplam varyansın %61.25'ini açıkladığı tespit edilmiştir. Ölçek faktörleri arasındaki korelasyonlar (42) dikkate alınarak 0.32'yi aşmadığı görülmüş ve Varimax döndürme metodunun kullanılmasına karar verilmiştir. Rotasyon sonucunda bu sekiz faktörlü yapı içerisinde bazı maddelerin (m5, m10, m11, m12, m24, m25, m27) aynı anda birden çok faktöre yüklenmeleri, bir

Tablo 2: KBÇSE'nin Orijinal ve Çeviri Formları (İngilizce ve Türkçe Formları) Arasındaki Korelasyonlar

Alt Ölçekler ve Toplam Puan	Türkçe ve İngilizce Formlar Arasındaki Korelasyonlar
Travmatik Etki İndeksi "O Zaman"	0.96**
Travmatik Etki İndeksi "Şimdi"	0.94**
Problem Çözme Göstergesi	0.83**
Kolektivist Başa Çıkma Stilleri (Toplam)	0.93**
Kabul ve Yeniden Yapılandırma ^a	0.86**
Aile Desteği ^a	0.96**
Din-Maneviyat ^a	0.95**
Kaçınma-Ayrışma ^a	0.73**
Özel Duygusal Paylaşımlar ^a	0.85**

**p<0.01, a=KBÇSE'nin alt faktörleri

faktör altında yalnızca tek bir maddenin (m41) yer alması gibi sorunlarla karşılaşmıştır. Faktör analizi ve güvenilirlik işlemleri sonucunda karşılaşılan bu sorunlar karşısında maddelerin ölçekten çıkarılması tavsiye edilmektedir (42-44). Fakat uyarılama niteliğindeki bu çalışmada, maddeler ölçekten çıkarılmadan önce alan uzmanları tarafından dil ve içerik açısından tekrar incelenmiş ve maddeler üzerinde bazı revizyonlar yapılmıştır. Yeniden düzenlenen bu form ile elde edilen veriler üzerinde asıl çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

KBÇSE'nin Yapı Geçerliliği **Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)**

Açımlayıcı faktör analiziyle ilgili işlemlere geçilmeden önce örneklemin normal dağılıma uygun olup olmadığı kontrol edilmiş ve dağılımı bozan uç değerler veri setinden çıkarılmıştır. Toplam 368 katılımcının cevapları üzerinde yapılan normallik testi sonucunda çarpıklık ve basıklık kat sayılarının (Skewness = -0.38, Kurtosis= 0.07) uygun değerler arasında olduğu tespit edilmiştir. Ölçek geliştirme ve uyarılama çalışmalarında tavsiye edilen her madde için yaklaşık beş birey oranı (44) da dikkate alındığında, bu çalışmadaki örneklem büyüklüğü yeterli olarak değerlendirilmiştir.

KBÇSE'nin yapı geçerliliğini test etmek üzere yapılan AFA kapsamında ilk olarak veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığı belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütü ve Barlett's Küresellik testi uygulanmıştır. Faktörlenebilirliğin göstergesi olan bu testlerde KMO değerinin 0.60'dan büyük, Barlett's testinin anlamlılık düzeyinin ise 0.05'ten küçük olması beklenir (45). KBÇSE için KMO değerinin .85, Barlett's küresellik testi sonucu ise anlamlı ($\chi^2= 5583.19$, $sd= 435$, $p<0.001$) olduğu görülmektedir. Ayrıca ölçek maddelerinin anti-image matrisindeki çarpık korelasyonları incelenmiş ve 0.54 ile 0.94 arasında değişen değerlerin yeterli büyüklükte (>0.50) olduğu tespit edilmiştir.

Toplam 30 maddeden oluşan KBÇSE'nin faktör yapısını belirlemek amacıyla Promax döndürme metodu kullanılarak Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda, öz değeri 1'den büyük yedi faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Toplam varyansın %63.82'sini açıklayan bu yapıda 5. maddenin hiçbir faktörün altında 0.30 büyüklüğünde faktör yüküne sahip olmadığı, bununla birlikte 11., 14., 20., 22., 25. ve 27. maddelerin birden çok faktörde yüksek değerlere (>0.30) sahip olduğu görülmüştür. Pilot çalış-

mada da sorunlu bir yapı gösteren bu maddelerin, PDR ve ölçme değerlendirme uzmanlarının görüşleri alınarak ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Elde edilen 23 maddelik form üzerinde faktör analizi işlemleri yeniden yapılmıştır.

KBÇSE'nin 23 maddelik formu için yapılan faktör analizi sonucunda KMO (0.84) ve Barlett değerlerinin ($\chi^2= 4406.83$, $sd= 253$, $p<0.001$) uygun olduğu görülmüştür. Promax döndürme metodunun kullanıldığı Temel Bileşenler Analizi sonucunda, toplam varyansın %63.08'ini açıklayan beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Faktör yükleri 0.44 ile 0.95 arasında değişen maddelerin hiç birinin aynı anda birden fazla faktör altında yüksek değer göstermedikleri tespit edilmiştir. İlk faktörün açıkladığı toplam varyans %24.31, ikinci faktörün %14.32, üçüncü faktörün %9.65, dördüncü faktörün %8.40 ve beşinci faktörün ise %6.41'dir. Bu durumun; bir faktörün açıkladığı varyansın %5'ten küçük olması (44) kuralına da uygun olduğu görülmektedir. Orijinal ölçekte "Kabullenme-Yeniden Yapılandırma" faktörü altında yer alan 12. ve 27. maddelerin Türkçe formunda farklı faktörlere yüklendikleri görülmüştür. Bunlardan "Etrafımdaki bazı insanlara olumsuz duygularımı belli etmedim" şeklindeki 12. madde ölçeğin Türkçe formunda Kaçınma-Ayrışma Faktöründe yer almıştır. 27. madde olan "Travmayı kader olarak kabullendim." ise Türk örnekleminde Din ve Maneviyat Faktörü altında daha yüksek değer aldığı görülmüştür. Bu iki madde dışında orijinal formdaki madde dağılımı ile birebir uyuşan ölçeğin, alt faktörleri orijinal formundaki gibi isimlendirilmiştir. KBÇSE'nin yapı geçerliliğine ait detaylı bulgular Tablo 3'te özetlenmiştir.

Ölçüt Bağımlı Geçerlik

KBÇSE'nin problem çözme yaklaşımını da temel aldığı düşünüldüğünden ölçüt geçerliliği için Problem Çözme Envanterinden (PÇE) (36) kullanılmıştır. Katılımcıların PÇE'den aldıkları puanlar ile KBÇSE'den aldıkları toplam puanlar arasındaki korelasyon -0.12 ($p<0.01$) olarak tespit edilmiştir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

KBÇSE'nin faktör yapısının farklı bir örnekleme ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmek amacıyla DFA uygulanmıştır.

Öncelikle KBÇSE'nin 30 maddeden oluşan beş faktörlü

Tablo 3: KBÇSE'nin AFA Sonuçları

Maddeler	Faktör Yükleri					Ortak Varyans
	I	II	III	IV	V	
Faktör I. Aile Desteği						
3. Büyüklemlerim yol gösterici oldu (örn. Anne-baba veya daha yaşlı akrabalar).	0.85					0.74
6. Travmatik olaylarla başa çıkma konusunda ailemin beklentilerine ve kurallarına uydum.	0.79					0.66
9. Bu travmayla başa çıkmak için büyüklemlerimin tecrübelerine güvendim.	0.83					0.68
15. Ailemden yardım isteyebileceğimi bilmek kendime güvenimi artırdı.	0.87					0.77
17. Duygularımı ailemle paylaştım	0.79					0.68
30. Ailemin yardımını ve desteğini aldım.	0.92					0.83
Faktör II. Kaçınma-Ayrışma						
8. İtibarımı korumak için kimseyle paylaşmadım.		0.69				0.55
10. Her şey yolundaymış gibi davrandım.		0.77				0.59
12. Etrafımdaki bazı insanlara olumsuz duygularımı belli etmedim.		0.75				0.61
13. Zihnimi rahatlatmak için kısa bir süre de olsa travmatik yaşantım hakkında düşünmekten kaçındım		0.63				0.38
19. İtibarımı korumak için sorunu sadece kendi başıma irdeledim/düşündüm.		0.67				0.57
Faktör III. Din ve Maneviyat						
1. Dua ya da diğer dini ibadetler yoluyla başa çıktım.			0.93			0.88
2. Dinim bana rehber oldu.			0.95			0.92
7. Dinimden veya maneviyatımdan huzur buldum.			0.91			0.87
21. Travmayı kader olarak kabullendim.			0.50			0.28
Faktör IV. Özel Duygusal Paylaşımlar						
16. İtibarımı zedelememek için günlük yaşamda tanımadığım bir uzmandan yardım istedim (örn. Psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatrist, psikolog).				0.91		0.82
18. Destek almak için internette insanlarla travmatik yaşantım hakkında sohbet ettim.				0.44		0.24
23. Uzmanlardan aktif bir şekilde yardım istedim (örn. Psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatrist, psikolog).				0.90		0.80
Faktör V. Kabullenme, Yeniden Yapılandırma ve Mücadele						
4. Bu travmatik olayla mücadele etmenin beni geliştireceğine inandım.					0.76	0.56
24. Genellikle kötü durumlardan sonra iyi bir şeylerin olacağına inandım.					0.65	0.47
26. Bu travmanın hayatımda önemli bir amaca hizmet ettiğine inandım.					0.80	0.61
28. Plan ve fikirlerimi gerçekleştirebileceğimi kendi kendime söyledim.					0.69	0.54
29. İlk olarak, travmatik olayı bana getirdikleriyle kabullenmeye çalıştım.					0.61	0.47
Öz değer	5.59	2.22	3.29	1.47	1.93	
Açıklanan Varyans (%)	24.31	9.65	14.32	6.41	8.40	

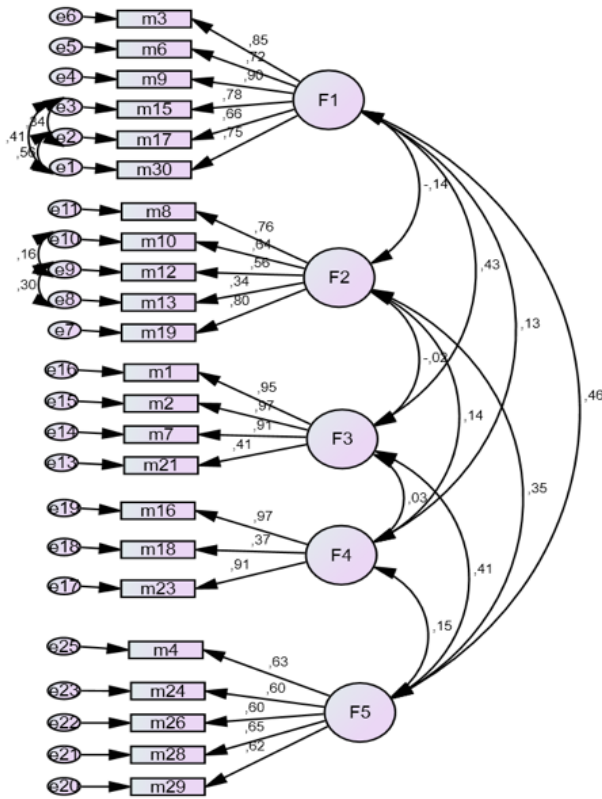
orijinal modeli test edilmiştir. Analiz sonucunda Ki-kare değerinin anlamlı olduğu görülmüş ($\chi^2=1161.04$, $sd= 395$, $p<0.001$), $\chi^2/sd= 2.93$, diğer uyum indeksleri ise $GFI= 0.81$, $AGFI= 0.78$, $CFI= 0.86$, $RMSEA= 0.08$ ve $SRMR= 0.09$ olarak bulunmuştur. Buna göre modelin veri ile iyi uyum göstermediği söylenebilir.

Türk örnekleme uygulanan AFA sonucunda elde edilen beş faktörlü yapının DFA işlemlerinde tespit edilen uyum iyiliği değerleri ise $\chi^2/sd= 2.71$ ($\chi^2= 596.42$, $sd= 220$, $p<0.001$), $GFI= 0.86$, $AGFI= 0.82$, $CFI= 0.90$, $RMSEA= 0.07$ ve $SRMR= 0.07$ 'dir. Bu sonuçlara ilişkin modifikasyon indeksleri incelendiğinde bazı maddelere ait hata kovaryanslarının modele anlamlı katkı sağlayacağı görülmüştür. Buna göre modele en çok katkı sağlayan modifikasyondan başlanarak 49-36, 49-34, 36-34, 31-32 ve 31-29 maddeleri arasın-

da hata kovaryansları tanımlanmıştır. DFA ile tekrar sınınan bu modelin uyum indeksleri ise şu şekilde bulunmuştur; $\chi^2/sd= 2.08$ ($\chi^2=447.95$, $sd= 215$, $p<0.001$), $GFI= 0.90$, $AGFI= 0.87$, $CFI= 0.95$, $RMSEA= 0.06$ ve $SRMR= 0.07$. Bu doğrultuda Türk örneklemeden elde edilen 5 faktör ve 23 maddelik modelin, veri ile iyi uyum gösterdiği söylenebilir. Maddelerin faktörleri ile olan ilişkilerini gösteren standardize edilmiş katsayılar 0.37 ile 0.97 arasında değişmekte olup tümü 0.01 düzeyinde anlamlıdır. Modele ilişkin faktör yükleri Şekil 1'de gösterilmiştir.

KBÇSE'nin Güvenirlik Analizleri

KBÇSE'nin güvenirlik analizlerinde Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı, testi yarıya bölme ve testin tekrarı yöntemle-

Şekil 1: KBÇSE'ye Yönelik Path Diyagramı ve Faktör Yükleri

rinden yararlanılmıştır. Güvenirlik analizinden elde edilen sonuçlar Tablo 4'te özetlenmektedir. Toplam 23 maddeden oluşan ölçeğin iç tutarlılığı hem AFA hem DFA yapılan örneklemelerde test edilmiş Cronbach alfa kat sayıları sırasıyla 0.81 ve 0.84 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler için bulunan Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayıları ise "Aile Desteği" için 0.92 ve 0.92, "Din-Maneviyat" için 0.84 ve 0.85, "Kabullenme-Yeniden Yapılandırma ve Mücadele" için 0.75 ve 0.75, "Kaçınma ve Ayrışma" için 0.75 ve 0.78, "Özel Duygusal Paylaşımlar" için ise 0.72 ve 0.78'dir. İki farklı örnekte KBÇSE ve alt ölçeklerine uygulanan testi yarıya bölme işle-

mi sonucunda; toplam ölçek maddeleri için bulunan güvenirlik katsayıları $r = 0.78$ ve $r = 0.82$ iken, alt ölçekler için bu değerlerin 0.73 ile 0.87 arasında değiştiği görülmektedir.

KBÇSE'nin test-tekrar test güvenirlik işlemleri kapsamında ölçek, 213 kişilik bir gruba (153'ü Kadın, 60'ı Erkek, Yaş Ort.= 19.86±2.12) iki hafta arayla tekrar uygulanmış ve sonuçlar PMÇÇK ile test edilmiştir. Ölçümler sonunda toplam ölçeğin test-tekrar test korelasyonu 0.82 olarak bulunmuş, alt ölçeklerde ise değerlerin 0.72 ile 0.84 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Heppner ve arkadaşları (26) tarafından geliştirilen Kolektivist Başa Çıkma Stilleri Envanterinin psikometrik özellikleri Türk örneklemini üzerinde sınanmıştır. Bu kapsamda KBÇSE'nin yapı geçerliği AFA ve DFA ile test edilmiş, Problem Çözme Envanteri (36) ile ölçüt geçerliğine bakılmış, güvenirlik analizlerinde ise iç tutarlılık, testi yarıya bölme ve testin tekrarı yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Ölçeğin orijinal formunun faktör yapısının Türk kültüründe de geçerli olup olmadığını test etmek üzere öncelikle açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda öz değeri 1'in üzerinde yedi faktörlü bir yapı elde edilmiş fakat burada hiçbir faktöre yüklenmeyen (<0.30) ve pilot çalışmada olduğu gibi çapraz yüklenen maddeler olduğu tespit edilmiştir. Bu ve benzeri durumlarda araştırmacıların (42,43) maddelerin ölçekten çıkarılması yönündeki tavsiyeleri ve uzman (PDR ve ölçme alanında) görüşleri dikkate alınarak sorun teşkil eden 7 madde ölçekten çıkarılmıştır. Maddelerin çıkarılması halinde açıklanan varyansın %63.82'den %63.08'e düşerek sadece 0.74 değerinde azalması maddelerin faktör yapısına katkılarının göstergesi sayılabilir. Bu anlamda, daha az maddeyle aynı yapıyı ölçmek avantajlı bir durum olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca çıkarılan maddelerden bazılarının (örn. "Aşırı yemek yedim

Tablo 4: KBÇSE'nin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Faktör	İç Tutarlık (Cronbach Alfa)		Testi Yarıya Bölme (Split Half)		Test-Tekrar Test
	AFA Grubu/DFA Grubu	AFA Grubu/DFA Grubu	AFA Grubu/DFA Grubu	AFA Grubu/DFA Grubu	
Toplam KBÇSE	0.81	0.84	0.78	0.82	0.82**
Aile Desteği ^a	0.92	0.92	0.87	0.85	0.74**
Din-Maneviyat ^a	0.84	0.85	0.82	0.84	0.84**
Kabullenme-Yeniden Yapılandırma ^a	0.75	0.75	0.73	0.73	0.77**
Kaçınma-Ayrışma ^a	0.75	0.78	0.76	0.80	0.72**
Özel Duygusal Paylaşımlar ^a	0.72	0.78	0.83	0.87	0.72**

**p<0.01, a=KBÇSE'nin alt faktörleri, AFA=Açıklayıcı Faktör Analizi, DFA= Doğrulayıcı Faktör Analizi

ya da yemeden içmeden kesildim” ve “Etrafımdaki insanlarla iyi ilişkilerimi sürdürdüm”) soru kökündeki çift anlamlar nedeniyle problem oluşturduğu düşünülmektedir. Çıkarılan maddelerden bazılarının ise ölçek içerisinde tekrarlayan ifadeler oldukları dikkat çekmektedir. Örneğin ölçekten çıkarılan “Yaşadığım sarsıntının anlamını dini inançlarım çerçevesinde yorumlamaya çalıştım” maddesi ile çok yakın anlamlar içeren “Dinim bana rehber oldu”, “Dinimden ya da maneviyatımdan huzur buldum” ve “Dua ya da dini ibadetler yoluyla başa çıktım” gibi ifadeler yer almaktadır. Ayrıca 23 maddelik Türkçe form için yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen açıklama yüzdesinin (%63.08) Heppner ve arkadaşları (26) tarafından geliştirilen ölçeğin özgün formundakinden (%48.16) daha yüksek olduğu görülmektedir. Tüm bu bulgular KBÇSE'nin 23 maddelik formunun yapı geçerliliği için olumlu kanıtlar olarak değerlendirilmektedir.

AFA sonucunda 23 maddelik formun faktör sayısının beş olduğu ve 2 madde hariç, orijinal formdaki dağılım ile birebir örtüştüğü saptanmıştır. Bu maddelerden biri olan “Etrafımdaki bazı insanlara olumsuz duygularımı belli etmedim” ifadesi orijinal ölçekte “Kabullenme-Yeniden Yapılandırma ve Mücadele” alt faktöründe yer alırken Türkçe formunda “Kaçınma-Ayrışma” faktöründe yer almıştır. Bu sınıflama Türk kültürü açısından uygun görülmektedir. Bununla birlikte orijinal formda yine “Kabullenme-Yeniden Yapılandırma ve Mücadele” alt faktöründe yer alan “Travmayı kader olarak kabullendim” ifadesinin Türk örnekleminde Din ve Maneviyat Faktörü altında daha yüksek değer aldığı görülmüştür. Türk kültüründe kader inancının din-den bağımsız olarak düşünülmediği göz önünde bulundurulunca bu yüklenmenin de Türk kültürüne daha uygun olduğu kanısına varılmıştır.

KBÇSE için yapılan DFA sonuçlarına göre elde edilen değerler, $\chi^2/df=2.08$ ($\chi^2=447.95$, $df=215$, $p<0.001$), GFI=0.90, AGFI=0.87, CFI=0.95, RMSEA=0.06 ve SRMR=0.07 olarak tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, Türk örnekleminde elde edilen 5 faktör ve 23 maddelik modelin, veri ile iyi uyum gösterdiği söylenebilir. Bu değerler ölçeğin orijinal çalışmasındaki (26) DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri (GFI=0.90, CFI=0.88, RMSEA=0.06 ve SRMR=0.06) ve KBÇSE'yi Çin örnekleminde test eden Siu ve Chang'ın (46) elde ettiği uyum indeksleri ile $\chi^2(395)=1366.65$, RMSEA=0.09, NNFI=0.92, CFI=0.92 benzerlikler

göstermektedir.

KBÇSE'nin kavramsal alt yapısında problem çözme yaklaşımı yer aldığı için ölçüt geçerliliğini test etmek amacıyla Problem Çözme Envanteri (PÇE) (36) kullanılmıştır. Ölçeğin PÇE ile arasındaki korelasyon $r=-0.12$ ($p<0.01$) olarak tespit edilmiştir. PÇE'den alınan yüksek puanların problem çözme becerisinin düşük olduğunu gösterdiği dikkate alınınca negatif yönlü ilişki beklenen bir sonuçtur. Bu değer ölçeğin orijinal formunda bulunan korelasyonla ($r=-0.23$) yön ve büyüklük açısından benzerlik göstermektedir.

Güvenirlilik analizleri kapsamında yapılan iç tutarlılık testi sonucunda iki ayrı örneklem için bulunan Cronbach alfa kat sayısı sırasıyla 0.81 ve 0.84'tür. Bu değer Heppner ve arkadaşlarının (26) çalışmasında 0.87'dir. Ölçeğin Türkçe formuna ait alt faktörler için tespit edilen iç tutarlılık kat sayıları Aile Desteği için 0.92 ve 0.92, “Din-Maneviyat” için 0.84 ve 0.85, “Kabullenme-Yeniden Yapılandırma ve Mücadele” için 0.75 ve 0.75, “Kaçınma ve Ayrışma” için 0.75 ve 0.78, “Özel Duygusal Sonuçlar” için ise 0.72 ve 0.78'dir. Ölçeğin orijinal formunda bu değerler sırası ile 0.85, 0.86, 0.90, 0.77 ve 0.76 iken Siu ve Chang (46) çalışmasında 0.85, 0.88, 0.84, 0.66, 0.75 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada elde edilen kararlılık kat sayısının (0.82) orijinal ölçek için elde edilenden (0.77) daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar ölçeğin güvenirlik değerlerinin diğer çalışmalarla tutarlı ve kabul edilebilir düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmanın bulguları ışığında KBÇSE'nin Türk kültüründe geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu çalışmanın bazı sınırlılıkları da vardır. Bunlardan ilki örneklem ile ilgilidir. Her ne kadar beş farklı ilden veri toplanarak bölgesel farklılık sağlanmaya çalışılsa da bu çalışmada yalnızca üniversite öğrencilerinden veri toplanmıştır. Üniversite öğrencileri bu kültürel yapı içinde yetişmişlerdir ancak farklı değişkenlik durumları dikkate alınarak daha geniş gruplar üzerinde, benzer çalışmaların yapılabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca bu çalışmada uygun ölçüm sonuçları vermeyen ve Türk kültürü ile uyuşmayan bazı maddeler ölçekten çıkarılmış ve orijinal maddelere sadık kalınmıştır. Bununla birlikte Türkiye'de kullanılan ve kolektivist yapıya uygunluk gösteren farklı maddelerin benzer ölçek uyarlama/geliştirme çalışmalarında dikkate alınması önerilmektedir.

Kaynaklar:

1. Lazarus RS, Folkman S. Stress, Appraisal and Coping. New York: Springer, 1984; 14-143.
2. Carver CS, Scheier MF, Weintraub JK. Assessing coping strategies: a theoretically based approach. *J Pers Soc Psychol.* 1989;56(2):267-83. [\[CrossRef\]](#)
3. Folkman S, Moskowitz JT. Coping: pitfalls and promise. *Annu Rev Psychol.* 2004;55:745-74. [\[CrossRef\]](#)
4. Oláh A. Coping strategies among adolescents: a cross-cultural study. *Journal of Adolescence.* 1995;18(4):491-512. [\[CrossRef\]](#)
5. Campbell-Sills L, Cohan SL, Stein MB. Relationship of resilience to personality, coping, and psychiatric symptoms in young adults. *Behav Res Ther.* 2006;44(4):585-99. [\[CrossRef\]](#)
6. Hepp U, Moergeli H, Büchi S, Wittmann L, Schnyder U. Coping with serious accidental injury: a one-year follow-up study. *Psychother Psychosom.* 2005;74(6):379-86. [\[CrossRef\]](#)
7. Kesimci A, Göral FS, Gençöz T. Determinants of stress-related growth: Gender, stressfulness of the event, and coping strategies. *Current Psychology.* 2005;24(1):68-75. [\[CrossRef\]](#)
8. Marmar CR, Weiss DS, Metzler TJ, Delucchi K. Characteristics of emergency services personel related to peritraumatic dissociation during critical incident exposure. *Am J Psychiatry.* 1996;153(Suppl 7):94-102. [\[CrossRef\]](#)
9. Bjorck JP, Cuthbertson W, Thurman JW, Lee YS. Ethnicity, coping, and distress among Korean Americans, Filipino Americans, and Caucasian Americans. *J Soc Psychol.* 2001;141(4):421-42. [\[CrossRef\]](#)
10. Dunahoo CL, Hobfoll SE, Monnier J, Hulsizer MR, Johnson R. There's more than rugged individualism in coping. Part 1: Even the lone ranger had tonto. *Anxiety, Stress and Coping.* 1998;11(2):137-65. [\[CrossRef\]](#)
11. Kuo BC. Collectivism and coping: Current theories, evidence, and measurements of collective coping. *Int J Psychol.* 2013;48(3):374-88. [\[CrossRef\]](#)
12. Lazarus RS. Toward better research on stress and coping. *Am Psychol.* 2000;55(6):665-73. [\[CrossRef\]](#)
13. Dabul AJ, Bernal ME, Knight GP. Allocentric and idiocentric self-description and academic achievement among Mexican American and Anglo American adolescents. *Journal of Social Psychology.* 1995;135(5):621-30. [\[CrossRef\]](#)
14. Rhee E, Uleman JS, Lee HK, Roman RJ. Spontaneous self-descriptions and ethnic identities in individualistic and collectivistic cultures. *J Pers Soc Psychol.* 1995;69(1):142-52. [\[CrossRef\]](#)
15. Kağıtçıbaşı Ç. Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan ve Aile. 3. Baskı, İstanbul: Evrim Yayınları, 2007;93-106.
16. Aaker JL, Lee AY. "I" seek pleasures and "we" avoid pains: The role of self-regulatory goals in information processing and persuasion. *Journal of Consumer Research.* 2001;28(1):33-49. [\[CrossRef\]](#)
17. Hamid PN. Self-monitoring, locus of control, and social encounters of Chinese and New Zealand students. *Journal of Cross-Cultural Psychology.* 1994; 25(3):353-68. [\[CrossRef\]](#)
18. Morris MW, Peng K. Culture and cause: American and Chinese attributions for social and physical events. *Journal of Personality & Social Psychology.* 1994;67(6):949-71. [\[CrossRef\]](#)
19. Endler NS, Parker JD. Multidimensional assessment of coping: a critical evaluation. *J Pers Soc Psychol.* 1990;58(5):844-54. [\[CrossRef\]](#)
20. Folkman S, Lazarus RS. An analysis of coping in a middle-aged community sample. *J Health Soc Behav.* 1980;21(3):219-39. [\[CrossRef\]](#)
21. Markus HR, Kitayama S. Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review.* 1991;98(2):224-53. [\[CrossRef\]](#)
22. Lam AG, Zane NWS. Ethnic differences in coping with interpersonal stressors: a test of self-construals as cultural mediators. *Journal of Cross-Cultural Psychology.* 2004;35(4):446-59. [\[CrossRef\]](#)
23. Morling B, Fiske ST. Defining and measuring harmony control. *Journal of Research in Personality.* 1999;33(4):379-414. [\[CrossRef\]](#)
24. Cross SE. Self-construals, coping, and stress in cross-cultural adaptation. *Journal of Cross-Cultural Psychology.* 1995;26(6):673-97. [\[CrossRef\]](#)
25. Yeh CJ, Arora AK, Wu KA. A New Theoretical Model of Collectivistic Coping: In Wong PTP, Wong LJC. (editors) In *Handbook of Multicultural Perspectives on Stress and Coping.* New York: Springer, 2006, 55-72. [\[CrossRef\]](#)
26. Heppner PP, Heppner MJ, Lee DG, Wang YW, Park HJ, Wang LF. Development and validation of a collectivist coping styles inventory. *Journal of Counseling Psychology.* 2006;53(1):107-25. [\[CrossRef\]](#)
27. Moore JL, Constantine MG. Development and initial validation of the Collectivistic Coping Styles Measure with African, Asian, and Latin American international students. *Journal of Mental Health Counseling.* 2005;27(4):329-47. [\[CrossRef\]](#)
28. Kuo BCH, Roysircar G, Newby-Clark IR. Development of the Cross-Cultural Coping Scale: Collective, avoidance, and engagement strategies. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development.* 2006;39:161-81.
29. Zhang D, Long BC. A Multicultural Perspective on Work-Related Stress: Development of a Collective Coping Scale. In Wong PTP, Wong LJC. (editors) In *Handbook of Multicultural Perspectives on Stress and Coping.* New York: Springer, 2006, 555-576. [\[CrossRef\]](#)
30. Göregenli M. Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: Bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi.* 1995;10(35):1-14.
31. Gençöz F, Gençöz T, Bozo Ö. Hierarchical dimensions of coping styles: a study conducted with Turkish university students. *Social Behavior and Personality: An International Journal.* 2006;34(5):525-34. [\[CrossRef\]](#)
32. Şahin NH, Durak A. Stresle başa çıkma tarzları ölçeği: Üniversite öğrencileri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi.* 1995;10(34):56-73.
33. Ağargün MY, Beşiroğlu L, Kıran ÜK, Özer ÖA, Kara H. COPE (Başa çıkma tutumlarını değerlendirme ölçeği): Psikometrik özelliklere ilişkin bir ön çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 2005;6(4):221-6.

34. Boysan M. Validity of the coping inventory for stressful situations-short form (CISS-21) in a non-clinical Turkish sample. *Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 2012;25(2):101-07. [\[CrossRef\]](#)
35. Gershuny BS. Structural Models of Psychological Trauma, Dissociative Phenomena, and Distress in a Mixed-Trauma Sample of Females: Relationships to Fear About Death and Control. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Missouri, Columbia, 1999.
36. Şahin N, Şahin NH, Heppner PP. Psychometric properties of the problem solving inventory in a group of Turkish university students. *Cognitive Therapy and Research*. 1993;17(4):379-96. [\[CrossRef\]](#)
37. Byrne BM. *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming*. 2nd Edition, New York: Routledge, 2010.
38. Hu LT, Bentler PM. Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*. 1999;6(1):1-55. [\[CrossRef\]](#)
39. Bayram N. *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: AMOS Uygulamaları*. 2. Baskı, İstanbul: Ezgi Kitabevi, 2013.
40. Doll WJ, Xia W, Torzkadeh G. A confirmatory factor analysis of the end-user computing satisfaction instrument. *Mis Quarterly*. 1994;18(4):453-61. [\[CrossRef\]](#)
41. Hambleton RK. *Guidelines for Adapting Educational and Psychological Tests*. Annual Meeting of the National Council on Measurement in Education. New York: US Educational Resources Information Center, 1996.
42. Tabachnick BG, Fidell LS. *Using Multivariate Statistics*. 5th Edition. Upper Saddle River, NJ: Pearson Allyn & Bacon, 2007.
43. Costello AB, Osborne JW. *Best Practices in Exploratory Factor Analysis: Four Recommendations for Getting the Most From Your Analysis*. *Practical Assessment, Research and Evolution*. 2005; 10:1-9.
44. DeVellis RF. *Ölçek Geliştirme Kuram ve Uygulamalar*. T. Totan (Çev. ed. 3. basımdan çeviri). Ankara: Nobel, 2014.
45. Brace N, Kemp R, Snelgar R. *SPSS for Psychologists: A Guide to Data Analysis Using SPSS for Windows*. 2nd Edition, New York: Palgrav, 2003.
46. Siu AFY, Chang, JF. Coping styles and psychological distress among Hong Kong university students: validation of the collectivist coping style inventory. *International Journal for the Advancement of Counselling* 2011;33(2):88-100. [\[CrossRef\]](#)